

Sygn. akt: I C 445/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 lipca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. K. i A. K.**

przeciwko **Raiffeisen Bank (...)** z siedzibą w W. prowadzący w Polsce działalność za pośrednictwem oddziału **Raiffeisen Bank (...)** (Spółka Akcyjna) z siedzibą w Polsce

o ustalenie ewentualnie o ustalenie

I. oddała powództwo o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej 6 grudnia 2007 r. ,

II. ustala, że regulacje zawarte w:

- § 2 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej 6 grudnia 2007 r., przez powodów z (...) S. A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego),

- § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3, regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...),

w zakresie w jakim odnoszą się do mechanizmu indeksacji i Tabel kursowych obowiązujących w Banku, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powodów,

III. koszty procesu stron wzajemnie znosi.

Sygn. akt I C 445/21

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 26 kwietnia 2021 r. przeciwko Raiffeisen Bank (...) (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce, A. K. i K. K. wniosli o:

1) ustalenie, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 6 grudnia 2007 r. przez A. K. i K. K. z (...) S.A. Spółką Akcyjną Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego) jest nieważna,

ewentualnie,

2) ustalenie, że w umowie o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej w dniu 6 grudnia 2007 r. przez A. K. i K. K. z (...) S.A. Spółką Akcyjną Oddział w Polsce z siedzibą w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego) postanowienia zawarte w: § 2 ust. 1 umowy oraz § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3 regulaminu stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec nich.

Nadto wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu według norm prawem przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu swoich żądań powodowie wskazali, że zawarli jako konsumenci z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej (...). Podpisana umowa stanowiła wzorzec umowy. W ich ocenie umowa jest nieważna z uwagi na sprzeczność z naturą stosunku prawnego – art. 353¹ i art. 69 prawa bankowego w zw. z art. 58 § 1 k.c. Umowa ani regulamin do umowy nie precyzuje w jaki sposób, pozwany wyznacza kurs walut w sporządzanej przez siebie tabeli kursów – bank mógł w sposób dowolny określać kurs waluty. Ponadto, pozwany nie wypełnił obowiązków informacyjnych, naruszył zasadę swobody umów i autonomii jednostki oraz zasady współżycia społecznego takie jak zasadę uczciwości, lojalności i równości stron – art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c. Powodowie wskazali również, że umowa postanowienia umowy i regulaminu odnoszące się do mechanizmu indeksacji stanowiły niedozwolone postanowienia umowne. Skutkiem abuzywności jest konieczność całkowitego wyeliminowania takich zapisów z umowy i regulaminu oraz zbadanie czy umowa może być nadal wykonywana. W orzecznictwie wskazuje się, że wyeliminowanie klauzul waloryzacyjnych z umowy kredytu indeksowanego może powodować zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy i konieczność stwierdzenia jej nieważności. Powodowie wskazali, że jeżeli Sąd uznałby że umowa może być dalej wykonywana, to winny zostać uznane za niedozwolone i niewiążące z mocy prawa postanowienia umowy oraz regulaminu wskazane przez powodów. Konsekwencją eliminacji poszczególnych postanowień powinno być przeliczenie świadczeń powodów bez zastosowania przyjętego przez pozwanego mechanizmu indeksacji. (pozew k. 4-11)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przepisanych.

Pozwany zakwestionował roszczenie powodów zarówno co do zasady jak i wysokości. W jego ocenie umowa kredytu jest ważna i skuteczna, a jej poszczególne postanowienia nie są sprzeczne prawem, zasadami współżycia społecznego ani z naturą stosunku prawnego. Pozwany wykonując umowę nie naruszył żadnego ze swoich obowiązków względem strony powodowej, jak również nie zachował się nieuczciwie, nielojalnie, nietransparentnie. Na etapie zawierania umowy pozwany dopełnił obowiązki informacyjne. Kwestionowane przez powodów postanowienia nie są abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c. Pozwany zaprzeczył, aby w sposób dowolny i arbitralny kształtował wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty obcej. Ponadto, wskazał że strona powodowa miała wpływ na postanowienia łączące strony. Pozwany zakwestionował interes prawny powodów w powództwie o ustalenie. (odpowiedź na pozew k. 44-60)

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 7 grudnia 2007 r. (sporządzona 6 grudnia 2007 r.) powodowie jako konsumenci zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku (...) S.A. Spółką Akcyjną Oddział w Polsce – umowę o kredyt hipoteczny nr (...) (następstwo prawne pozwanego stanowi okoliczność bezsporną). Ich celem było uzyskanie środków na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym, refinansowanie poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe, modernizację.

(dowód: umowa kredytu - k. 15-17, przesłuchanie stron – k. 199v)

Umowa została podpisana na podstawie wniosków o kredyt hipoteczny. Pierwszy wniosek powodowie złożyli w dniu 21.08.2007 r. w którym wnioskowaną kwotę kredytu oznaczyli w walucie polskiej (350 000 PLN) oraz wskazując jako walutę wnioskowanego kredytu również walutę polską. Drugi wniosek został złożony w dniu 17.10.2007 r. w którym wnioskowaną kwotę kredytu powodowie oznaczyli w walucie polskiej (63 000 PLN) oraz wskazując jako walutę wnioskowanego kredytu walutę obcą (...).

(dowód: wniosek o kredyt hipoteczny z dnia 21.08.2007 r. k. 65-67, wniosek o kredyt hipoteczny z dnia 17.10.2007 r. – k. 69-71, decyzja kredytowa – k. 73)

Zawierając umowę powodowie podpisali oświadczenie, że:

- zostali zapoznani przez pracownika banku z kwestią ryzyka zmiany stopy procentowej oraz ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej,
- będąc w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej,
- potwierdzili, że znane są im postanowienia umowy o kredyt hipoteczny oraz Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez poprzednika prawnego pozwanego w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej,
- zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach banku,
- są świadomi, że ponoszą ryzyko zmiany stopy procentowej oraz ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt i ma ono wpływ na wysokość zobowiązania względem banku wynikającego z umowy oraz na wysokość rat spłaty kredytu,
- są świadomi, że kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w regulaminie zaś saldo zadłużenia kredytu będzie wyrażone w walucie obcej, a ponadto, że raty kredytu wyrażone będą w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w regulaminie.

(dowód: oświadczenie kredytobiorcy zw. z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką - k. 84)

Zgodnie z umową Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 480.000 zł (PLN) na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym, refinansowanie poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe, modernizację (§ 2 ust. 1 i ust. 2 umowy).

W § 2 ust. 1 zdanie drugie umowy wskazano, że „Kredyt jest indeksowany do waluty obcej (...)” W § 2 ust. 12 regulaminu kredyt indeksowany do waluty obcej został zdefiniowany jako kredyt oprocentowany według stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli.

Okres kredytowania ustalono na 480 miesięcy (§ 2 ust. 3 i § 6 ust. 4 umowy). Raty spłaty określono jako równe, miesięczne, obejmujące kapitał i odsetki (§ 6 ust. 1 i ust. 2 umowy).

Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne i stanowiące sumę stałej marży 1,20 punktów procentowych oraz stopy referencyjnej LIBOR 3M (...). Na dzień sporządzenia umowy oprocentowanie wynosiło 3,96500 % w stosunku rocznym. Zasady naliczania odsetek, ustalania wysokości oprocentowania oraz zasady zmiany oprocentowania zostały określone w regulaminie (§ 3 umowy). Zgodnie z § 2 ust. 17 pkt b) regulaminu LIBOR to stopa procentowa, według której banki gotowe są udzielać pożyczek w walutach wymienialnych innym bankom na londyńskim rynku bankowym, przy czym indeks przy nazwie stopy oznacza okres jakiego dotyczy stopa. Stopa LIBOR ustalana jest w dniu robocze na podstawie stóp zgłaszanych przez uczestników fixingu organizowanego przez (...) Stowarzyszenie (...) ((...)) i podawane jest ok. godz. 11 czasu londyńskiego przez serwis (...).

Raty kredytu oraz inne należności związane z kredytem miały być pobierane z rachunku wskazanego przez kredytobiorcę w pełnomocnictwie, stanowiącym załącznik do umowy. Kredytobiorca zobowiązany był na podstawie umowy do utrzymywania wystarczających środków na ww. rachunku uwzględniając możliwe wahania kursowe w przypadku indeksowanych do walut obcych. (§ 6 ust. 6 umowy).

Wypłata kredytu zgodnie z umową miała odbyć się w transzach na podstawie pisemnej dyspozycji kredytobiorcy na rachunek bankowy w niej wskazany, po spełnieniu przez kredytobiorcę warunków uruchomienia kredytu (§ 5 ust. 1-4 umowy). Szczegółowe zasady wypłaty kredytu zostały określone w „Regulaminie kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), stanowiącego integralną część umowy (§ 1 ust. 2 umowy).

Zgodnie z treścią ww. regulaminu w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej:

- a) kredyt był udzielany w złotych (§ 4 ust. 1 zdanie pierwsze regulaminu),
- b) wypłata kredytu miała następować w złotych według kursu nie niższego niż **kurs kupna** zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu; w przypadku wypłaty kredytu w transzach stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz (§ 7 ust. 4. zdanie pierwsze i drugie regulaminu),
- c) saldo zadłużenia z tytułu kredytu miało być wyrażone w walucie obcej i obliczone według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu; w przypadku wypłaty kredytu w transzach saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz; aktualne saldo zadłużenia w walucie kredytu kredytobiorca otrzyma listownie na podstawie postanowień § 11 (§ 7 ust. 4 zdanie trzecie i czwarte i piąte regulaminu),
- d) raty spłaty miały być wyrażone w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane z rachunku bankowego kredytobiorcy prowadzonego w PLN, według **kursu sprzedaży** zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 ust. 2 pkt 1 regulaminu),
- e) jeśli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 ust. 2 pkt 2 regulaminu),
- f) wcześniejsza spłata dokonywana jest w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w banku w momencie realizacji dyspozycji (§ 13 ust. 7 regulaminu),
- g) obliczenie kwoty kapitału po zmianie waluty kredytu miało następować w następujący sposób: - w przypadku zmiany waluty kredytu z waluty obcej na złote, według kursu sprzedaży waluty obcej do złotych, - w przypadku zmiany waluty kredytu ze złotych na walutę obcą, według kursu kupna waluty obcej do złotych, - w przypadku zmiany waluty kredytu z waluty obcej na inną walutę obcą, według ilorazu sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu do złotych oraz kursy kupna nowej waluty kredytu do złotego, w każdym z ww. przypadków zgodnie z Tabelą obowiązującą na 2 dni robocze przed dniem realizacji zmiany waluty kredytu (§ 14 ust. 8 pkt 1-3),
- h) Tabelę zdefiniowano jako Tabelę kursów walut obcych obowiązującą w Banku (§ 2 pkt 12 regulaminu),
- i) Bank zastrzegł sobie prawo do zmiany regulaminu; w przypadku zmiany Bank przesyła kredytobiorcy tekst zmian, a zmieniony regulamin zaczyna obowiązywać po upływie 14 dni od doręczenia tekstu zmian, chyba że kredytobiorca złoży w tym terminie pisemne wypowiedzenie umowy (§ 23 ust. 1 i 2 regulaminu).

Żadne postanowienie umowy ani regulaminu nie wskazywało, w jaki sposób Bank ustala kursy walut w ramach wskazanej (...).

Wszelkie zmiany umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności za wyjątkiem zmian w Regulaminie, zmian w Taryfie, zmian oprocentowania oraz innych przypadków przewidzianych w umowie lub Regulaminie (§ 14 umowy). Kredytobiorca wszystkie informacje dotyczące zmiany stopy procentowej, wysokości rat spłaty oraz terminów spłaty miał otrzymywać w wyciągu bankowym dotyczącym kredytu (§ 6 ust. 7 umowy).

Od zadłużenia przeterminowanego Bank uprawniony jest do pobrania odsetek o charakterze zmiennym, które w dniu sporządzania umowy wynosiły 16% w stosunku rocznym (§ 8 ust. 1 umowy).

Kredyt został zabezpieczony hipoteką kaucyjną do kwoty 960.000 zł na prawie odrębnej własności lokalu, dla której Sąd Rejonowy w O. miał założyć księgę wieczystą. Kolejnym zabezpieczeniem spłaty udzielonego kredytu była cesja praw na rzecz Banku polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych (§ 7 ust. 1 umowy).

(dowód: umowa kredytu – k. 15-17 oraz k. 75-77, regulamin kredytu hipotecznego k. 22-26 oraz k. 78-82, decyzja kredytowa – k. 73 , zaświadczenie – k. 27-33)

W dniu 2 czerwca 2009 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy na podstawie którego, zgodnie ustaliły, że kwota udzielonego kredytu zostaje obniżona o 135.000 zł w związku z czym ostatecznie kwota kredytu wynosi 345.000 zł. Tym samym zmianie uległa również wysokość hipoteki kaucyjnej na kwotę 690.000 zł (§ 1 aneksu).

(dowód: aneks nr (...) do umowy – k. 21 oraz k. 86)

Strony podpisały aneks do umowy nr (...) sporządzony w dniu 27.10.2014 r., na podstawie którego powodowie rozpoczęli spłatę udzielonego kredytu w walucie obcej (...). Aneks wszedł w życie w dniu jego podpisania przez strony (§1 ust. 1 oraz § 9 aneksu do umowy).

(dowód: aneks nr (...) – k. 18-19 oraz k. 88-89, oświadczenie o poddaniu się egzekucji – k. 20)

Ani przed, ani po zawarciu umowy powodów nie informowano o sposobie ustalania kursów walut w ramach (...), w tym jak zostanie obliczona kwota wypłaconego kredytu oraz kwota rat spłaty.

(dowód: przesłuchanie stron – k. 199v-200)

Powodowie pismem z dnia 12.02.2021 r. złożyli reklamację do pozwanego w związku z udzielonym kredytem, wskazując że umowa zawiera postanowienia abuzywne, które powinny zostać uchylone. W odpowiedzi pozwany bank nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: reklamacja z dnia 12.02.2021 r. – k. 34-35, odpowiedź na reklamację – k. 36-37)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenia powodów o ustalenie nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) uznano za bezzasadne, albowiem w ocenie Sądu umowa zawarta przez strony jest ważna i skuteczna. Sąd uwzględnił żądanie powodów w przedmiocie ustalenia, że postanowienia § 2 ust. 1 umowy oraz § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) w zakresie w jakim odnoszą się do mechanizmu indeksacji i tabel kursowych obowiązujących w banku, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powodów. W ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, umowa oraz regulamin do umowy zawierał postanowienia abuzywne, których eliminacja pozwalała na dalsze wykonywania umowy.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty oraz zeznania świadka i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchany w sprawie świadek A. S. nie uczestniczył przy zawieraniu umowy między stronami. Zeznał na temat ogólnych kwestii związanych z funkcjonowaniem kredytów, konstrukcji umów oraz procedur związanych z jej zawarciem (k. 202-205).

Powodowie domagali się ustalenie nieważności umowy kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nr (...) zawartej pomiędzy nimi, a (...) S.A. Ewentualnie ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 1 umowy oraz § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powodów.

Wszystkie swoje roszczenia powodowie wywodzili z faktu zawarcia w umowie niedozwolonych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie, wskazując, że skutkiem tego umowa naruszała interesy powodów jako konsumentów i była sprzeczna z dobrymi obyczajami.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że powodowie wbrew twierdzeniom pozwanego mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy czy bezskuteczności poszczególnych jej postanowień na podstawie art. 189

k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należy, jaki jest charakter podpisanej przez nie umowy i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (480.000 PLN), cel, na jaki został udzielony (zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym, refinansowanie poniesionych wydatków na cele mieszkaniowe, modernizację), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marża i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie ((...)).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (vide: wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Z załączników do umowy kredytu wynika, że powodowie zostali jasno poinformowani o ryzykach zmian wynikających z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), nie przystali na propozycję kredytu w złotych i wybrali kredyt indeksowany do waluty szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie (k. 84). Powódka wskazała, że „Mówiono nam o ryzyku kursowym, ale zaznaczono że jest ono minimalne, ponieważ (...) jest bardzo stabilną walutą. Odchylenia (...) nigdy nie były wysokie na przestrzeni historycznej. Przedstawiano nam wykres, było to do 20 % w górę bądź w dół. Umówiliśmy się na oprocentowanie zmienne. Wiedzieliśmy, że oprocentowanie jest zmienne. Mieliśmy świadomości, że poziomy oprocentowania mogą się zmieniać.” (k. 199v). Powodowie w chwili zawierania umowy nie tylko oświadczyli, że znane jest im ryzyko walutowe, ale jak wynika z ich zeznań mieli jego świadomość.

Zważywszy, że wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy i regulaminu (stanowiącego jej integralną część) wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Nadto umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodowi kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzycelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W niniejszej sprawie nie było sporu między stronami, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta wynika z przedłożonych do akt sprawy dokumentów oraz celu udzielonego kredytu jakim było zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych powodów.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że były zawarte w umowie zasadniczej w zakresie przewidującym, że kredyt jest „indeksowany” (§ 2 ust. 1 umowy).

Pozostałe postanowienia zawarto w regulaminie i dotyczyły: definicji kredytu indeksowanego (§ 2 ust. 2), definicji Tabeli (§ 2 ust. 12), sposobu przeliczenia wypłaty kredytu (§ 7 ust. 4), zaliczania spłaty dokonywanej w PLN na zadłużenie w walucie obcej (§ 9 ust. 2), zasad obliczenia kwoty kapitału w przypadku przewalutowania udzielonego kredytu (§ 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3).

Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku (§ 2 ust. 12 i § 7 ust. 4 regulaminu). Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli (§ 9 ust. 2 pkt 1 i 2 regulaminu). Natomiast przewalutowanie kapitału kredytu miało odbywać się również według odpowiednio kursu zgodnie z ww. tabelą (§ 14 ust. 8 pkt 1-3 regulaminu).

Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie. W żaden bowiem sposób nie zdefiniowano, jak powstaje tabela zawierająca te kursy, co oznacza, że pozwany miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Oznacza to, że te pozostałe postanowienia, podobnie jak postanowienia regulaminu (stanowiącego wszak integralną część umowy), nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Wskazany, przez pozwanego świadek A. S. nie uczestniczył w procesie zawarcia umowy będącej przedmiotem niniejszego sporu. W związku z tym nie miał wiedzy na temat tego jak dokładnie przebiegała procedura zastosowana wobec powodów. Świadek nie mógł potwierdzić, że powodów poinformowano, że mogą negocjować każde postanowienie umowy i regulaminu. Z zeznań powódki wynika, że nie informowano powodów o możliwości negocjacji umowy „Bank nie dawał możliwości negocjacji warunków umowy. Nawet na moją prośbę o nadesłanie nam draftu umowy mailem do zapoznania odmówiono mi tego, uczynił to opiekun ze strony banku. W umowie odnoszono się do regulaminu, powszechnie wiadomo, że regulaminu nikt nie zmienia.(...) Początkowo pracownik banku mówił, że marża kredytu jest negocjowalna, ale później oświadczył, że przy takiej kwocie 1.2 % to wszystko co mogą nam zaoferować.” oraz nie wskazano dokładanych zasad ustalania kursów kupna/sprzedaży waluty w tabeli obowiązującej w banku (...) po jakim kursie zostanie nam wypłacony kredyt, pracownik nam powiedział, że po tabeli banku. Mówiono nam, że kredyt do wypłaty będzie przeliczony po tabeli banku.” (protokół k 199v-200). W tym zakresie zatem bez znaczenia jawi się kwestia tego, czy przed zawarciem umowy powodowie otrzymali ofertę kredytu w PLN oraz regulamin, w którym wskazano na możliwość przewalutowania kredytu, skoro w żaden sposób nie zmienia to

okoliczności, że ani nie wyjaśniono powodom, w jaki sposób Bank ustala kurs waluty przyjmowany do rozliczenia umowy, ani nie poinformowano o możliwości negocjacji tego kursu.

W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

Z uwagi na to, że powodowie wskazywali, że ww. postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślenia wymaga, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczane jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie Bank mógł doznawać pewnych ograniczeń dotyczących wyznaczania kursu z uwagi na działania regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż nadal były to czynniki niezależne od kredytobiorcy, na które kredytobiorca nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (vide uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorca (powodowie) miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób dowolny mógł kształtować wysokość zobowiązania powodów w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie ma zaś znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (vide uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla

tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorcy. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość. Tymczasem zmiana umowy za pomocą aneksu i spłata zadłużenia w walucie (...) nie ma znaczenia. Saldo zadłużenia nie uległo zmianie i wynikało z pierwotnie wyliczonej kwoty udzielonego kredytu na podstawie abuzywnych postanowień. Zawarcie aneksu nie spowodowało, że została „naprawiona” pierwotna wadliwość umowy. Dodatkowo, należy podkreślić, że ustalenie czy określone postanowienie umowy było niedozwolone dokonuje się na chwilę zawarcia umowy, a nie aneksu zmieniającego tą umowę.

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powodów.

Wyeliminowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodowi powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodomie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...)dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...):

- a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,
- b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),
- c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),
- d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),
- e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (vide wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

W konsekwencji, uznanie za niedozwolone klauzul wskazywanych przez powodów skutkuje również uznaniem za niedozwolony całego mechanizmu indeksacji, którego wyrazem są w szczególności postanowienia § 2 ust. 1 umowy oraz § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) w zakresie w jakim odnoszą się do mechanizmu indeksacji i tabel kursowych obowiązujących w banku.

W ocenie Sądu po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcy na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (480.000 zł obniżona aneksem nr (...) do umowy do kwoty 345.000 zł), cel kredytu, okres i termin spłaty (480 miesięcy), wysokość prowizji oraz oprocentowanie (suma marży i stopy bazowej). Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego. W ten sposób jednocześnie osiągnięty jest cel przepisów art. 385⁽¹⁾ k.c. i dyrektywy (...), wyłożony przez (...) i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.). Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR) jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant

umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością). Uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania. Ponadto przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy. Eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą jest umożliwienie powodowi skorzystania z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu. Podstawowym celem przepisów art. 385⁽¹⁾ i nast. k.c. oraz dyrektywy (...) jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (vide uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok (...) sprawie (...) - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok (...) w sprawie (...)). Skoro umowa stron po takim zabiegu nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczane jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest przy tym, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

Nie stoi to na przeszkodzie możliwości utrzymania umowy. Przykładem podobnego rozwiązania są regulacje dotyczące kredytu konsumenckiego. W art. 45 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (Dz.U. Nr 126, poz. 715 z późniejszymi zmianami) wskazano, że między innymi w przypadku naruszenia obowiązków informacyjnych przez kredytodawcę, konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy w terminie i w sposób ustalony w umowie.

Komentowany przepis wprowadza jedno z najbardziej charakterystycznych rozwiązań w regulacji kredytu konsumenckiego – określane jako sankcja kredytu darmowego (gratisowego). Z perspektywy ekonomicznej rozwiązanie to w radykalny sposób zmienia więc rozkład ekonomicznej relacji związanej z umową kredytu, czyniąc z niej de facto stosunek nieodpłatny. Jest to więc swoisty oksymoron prawniczy, albowiem nieodpłatny kredyt nie spełnia już ustawowych warunków umowy kredytu do których należy odpłatność. Jest to już z mocy działania samej ustawy pożyczka, która może być nieodpłatna, a nie kredyt. Nie istnieje coś takiego jak nieodpłatna sprzedaż bo jest to darowizna albo w najlepszym stopniu zamiana.

Ta swoista sankcja cywilna wynika jednak z ustawy, jest przeto zgodna z prawem. Natomiast w przypadku zastosowania przepisów k.c. w sprawie klauzul abuzywnych ingerencja w umowę z woli ustawodawcy następuje na podstawie decyzji sądu indywidualizującego każdy przypadek.

W ocenie Sądu same klauzule indeksacyjne nie zmieniają istoty umowy kredytu w jej podstawowym zakresie. Można sobie wyobrazić umowę ich nie zawierającą, jako spełniającą wszelkie wymogi umowy kredytu. Mogą być elementem dodatkowym takiej umowy, ale nie muszą. Ich usunięcie zmienia treść umowy ale w omawianej konstrukcji nie wpływa na jej zasadniczą istotę, jaką jest udzielenie kredytu w PLN. Tak jak zastosowanie odsetek maksymalnych zamiast

przewyższających je w umownych zmienia treść umowy, ale nie jej istotę wyrażającą się w prawie do pobierania oprocentowania.

Przykładem podobnego rozwiązania są właśnie przepisy dotyczące odsetek maksymalnych przewidujących stosowanie ich nawet gdy strony umownie wprowadziły odsetki wyższe (art. 481 § 2³ k.c.). Pomimo, że umowne odsetki przekraczają odsetki maksymalne i stanowić mogą główne świadczenie pożyczkobiorcy, ustawa wprost ingeruje w to świadczenie i nikomu nie przychodzi do głowy by podważać ważność całej umowy. Przecież pożyczkodawca, zastrzegając wyższe odsetki niż maksymalne, nie zawsze robił to z chęci nieuczciwego zysku. Czasem, z uwagi na wysokie ryzyko kontraktu, w odsetkach próbował „zmieścić” np. koszty ubezpieczenia kredytu. Wobec brzmienia przepisu nie ma to jednak znaczenia. Należą mu się jedynie odsetki maksymalne, a umowa nadal obowiązuje. Ingerencja ustawodawcy lub sądu nie prowadzi do unieważnienia całej umowy.

W ocenie Sądu wymaga wyraźnego podkreślenia, że waloryzacja zawarta w umowie z 2007 r. poprzez zabieg indeksacji, nie była świadczeniem. Nie istniały wówczas jeszcze normatywne typy umowy o kredyt indeksowany bądź denominowany, które w późniejszym czasie stworzyły wyraźny – przewidziany prawem podtyp umowy kredytowej. Na ów czas był to jednak zabieg mający na celu odzwierciedlenie i zagwarantowanie ekonomicznych realiów umowy właśnie po to aby „rzeczy były stałe”. Ekscesem, który wdarł się w działanie tego mechanizmu był nieadekwatny i nieprzewidywalny wzrost kursu (...). Tak więc świadczeniami w rozumieniu ówczesnego prawa bankowego było po stronie banku udostępnienie umówionej kwoty kredytu, a po stronie kredytobiorcy obowiązek jego zwrotu w ratach wraz ze stałą marżą i zmiennym wskaźnikiem (...), które było ceną za udzielony pieniądz. Oczywiście indeksacja odnosiła się do głównego świadczenia kredytobiorcy. Podobnie odnosi się do niego jednak np. ubezpieczenie kredytu, i różne inne środki jego zabezpieczenia. Powiększają one często w istotny sposób cenę kredytu i wpływają na ratę – a więc główne świadczenie. Nie oznacza to jednak, że eliminacja któregoś z abuzywnych zabezpieczeń musi prowadzić do unieważnienia całej umowy. Istotą przepisów o klauzulach abuzywnych jest dążenie do przywrócenia równowagi stron i skłonienie profesjonalistów do nienadużywania ich pozycji. Celem przewidzianych w nich sankcji jest pominięcie nieuczciwych regulacji, a wskazywana przez (...) możliwość unieważnienia umowy pozostawiała ocenie sądu krajowego konkretną umowę i możliwość jej dalszego wykonywania.

Jak już podkreślono, mimo, że umowa zawiera klauzule abuzywne, to po ich wyeliminowaniu umowa w dalszym ciągu nadaje się do wykonania, bo zachowane są elementy zasadnicze dla niej istotne. Z uwagi na sposób określenia oprocentowania wyrażonego w walucie (...), to jest marża i LIBOR 3 miesięczny (...), zachowany jest element odpłatności umowy kredytu, a ustalone raty stałe w PLN dają się wyodrębnić. Eliminacyjny skutek pominięcia klauzul abuzywnych, przy zastosowanych zapisach umownych w dalszym ciągu pozwala wykonywać umowę. W związku z powyższym fakt, iż umowa zawiera klauzule niedozwolone nie powoduje, że umowa jest nieważna i nie może być w dalszym ciągu wykonywana.

Dodać należy, że wobec pierwotnej wady przedmiotowej umowy, aneks nr (...) sporządzony w dniu 27.10.2014 r. nie mógł wyrzucić zamierzonego skutku. Skoro mechanizm indeksacji został w praktyce od początku uznany za bezskuteczny, to nie mogła skutecznie sanować go kolejna blankietowa umowa, zawarta w warunkach braku świadomości kredytobiorcy, co do istoty pierwotnej wadliwości rozwiązań uznanych za abuzywne.

W związku z powyższym powództwo o ustalenie, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 6 grudnia 2007 r. przez A. K. i K. K. z (...) S.A. Spółką Akcyjną Oddział w Polsce z siedzibą w W. jest nieważna, podlegało oddaleniu jako pozbawione podstaw faktycznych i prawnych, o czym orzeczono **w punkcie I sentencji wyroku.**

Wobec powyższego, Sąd na podstawie art. art. 189 k.p.c. w zw. z art. art. 385¹ k.c. uwzględnił roszczenie ewentualne o ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 1 umowy oraz § 2 ust. 2, § 2 ust. 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2, § 14 ust. 8 pkt 1, 2, 3 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) w zakresie w jakim odnoszą się do mechanizmu indeksacji

i tabel kursowych obowiązujących w banku, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powodów, o czym orzekł w **pkt II sentencji wyroku**.

W wyniku procesu zostało oddalone roszczenie główne, zaś roszczenie ewentualne zostało uwzględnione. W związku z czym każda ze stron wygrała proces w 50%. Zasadne jest wzajemnie zniesienie kosztów procesu wówczas gdy obie strony w takim samym (bądź zbliżonym) stopniu są przegrywającym i wygrywającym i zarazem wysokość kosztów każdej ze stron jest zbliżona. Obie strony postępowania były reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników i poniosły koszty z tego tytułu. W związku z powyższym Sąd uznał, że zachodzą w niniejszej sprawie okoliczności uzasadniające wzajemne zniesienie kosztów, o czym orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. jak w **pkt III sentencji wyroku**.